

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

МАЛКОВ ДМИТРО ЮРІЙОВИЧ

УДК 37.013.42:371.83

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ПІДЛІТКІВ
У КЛУБНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

13.00.05 – соціальна педагогіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ - 2005

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі соціальної педагогіки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Вайнола Ренате Хейкїївна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
Інститут соціальної роботи та управління,
доцент кафедри соціальної педагогіки

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Савченко Сергій Вікторович,
Луганський національний педагогічний
університет імені Т. Г. Шевченко,
завідувач кафедри педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент

Карпенко Олена Георгїївна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
Інститут соціальної роботи та управління,
завідувач кафедри теорії та технологій соціальної роботи

Провідна установа: Волинський державний університет імені Лесі Українки,
кафедра соціальної педагогіки, Міністерство освіти і науки
України, м. Луцьк.

Захист відбудеться 12 січня 2006 року о 14³⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради К.26.053.09 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано "10" грудня 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Л. Шевнюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Суспільні перетворення, що відбуваються в Україні під впливом соціально-економічних змін, призвели до перегляду багатьох педагогічних орієнтирів. Трансформаційні процеси охоплюють усі підсистеми суспільства, в тому числі, систему соціально-педагогічної діяльності. Саме тому у сучасному педагогічному просторі особливої значущості набуває проблема виховання ініціативної, творчої особистості, з високим рівнем сформованості тих якостей, які сприяють її успішній соціалізації. Розв'язання цих завдань задеклароване у важливих державних документах, Законах України: "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю", "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні", Декларації "Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні", в Постанові Кабінету Міністрів України "Про розвиток центрів соціальних служб для молоді", Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. У цих документах робиться наголос на тому, що успішна соціалізація молодої людини можлива лише за наявності сформованих особистісних якостей, що мають бути адекватними мінливим умовам сьогодення і водночас сприяти успішній соціалізації особистості. Дане положення актуалізує проблему дослідження структури, закономірностей і механізмів соціального виховання підлітків.

Тому одним з теоретико-методичних завдань педагогічної науки є створення оптимальних умов для розвитку, самореалізації, соціального становлення молодого покоління. Це, в свою чергу, потребує реформування змісту, форм і методів соціально-виховної роботи з підлітками. Такі завдання спонукали дослідників до перегляду методологічних деяких аспектів виховання підлітків: проблем соціалізації особистості (І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, М. П. Лукашевич, Є. І. Монозон, І. І. Мигович, С. В. Савченко, С. Я. Харченко та інші); визначення психолого-педагогічних основ формування особистості та характеристик її рис (Л. І. Божович, В. В. Рибалка, Г. С. Костюк, Н. В. Кузьміна, С. О. Сисоєва та інші); особливості соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю (В. Г. Бочарова, Р. Х. Вайнола, Н. В. Заверіко, А. Й. Капська, Л. І. Міщик та інші); вивчення проблем розвитку особистості в умовах життєдіяльності за різними напрямками позанавчальної роботи (Л. Ю. Гордін, О. Д. Дубогай, О. Г. Карпенко, Т. Р. Карпенчук, О. В. Киричук, Л. П. Сущенко та інші).

Діяльність клубних об'єднань за місцем проживання характеризується розвитком якісно нового рівня можливостей використання позанавчального часу, спрямованістю на особистісний розвиток у різних видах творчої діяльності та спілкування. Саме тому назріла

необхідність активніше використовувати можливості вільного від навчання часу для формування тих особистісних якостей підлітків, що сприяють їх успішній соціалізації.

Аналіз різних наукових підходів свідчить, що проблема формування та розвитку особистості сучасної молоді людини в різних мікросоціумах достатньо актуалізована, проте відчувається дефіцит певних досліджень, які б розкривали цілісні характеристики процесу формування якостей особистості підлітка, що розвиваються у соціалізуючому процесі в клубних об'єднаннях за місцем проживання. Недостатня розробка цієї проблеми в педагогічній теорії та практиці зумовила вибір теми дисертаційного дослідження: "**Соціалізація підлітків у клубних об'єднаннях за місцем проживання**".

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації входить до плану науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, як складова колективної теми кафедри соціальної педагогіки "*Теорія і технологія навчання та виховання в системі освіти*", затверджена Радою університету (протокол № 6 від 27 січня 2000р.) та Радою з координації психолого-педагогічних досліджень АПН України (протокол № 3 від 29 березня 2005 року).

Об'єкт дослідження - процес соціалізації підлітків у позанавчальній діяльності.

Предмет дослідження – особливості соціалізації підлітків в умовах клубного об'єднання за місцем проживання.

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні специфіки процесу соціалізації підлітків у клубних об'єднаннях за місцем проживання, виявленні оптимальних можливостей використання складових даного процесу в соціально-виховній діяльності за місцем проживання.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що процес соціалізації підлітків у системі клубних об'єднань за місцем проживання набуває позитивного результату за умови, якщо зміст і форми життєдіяльності клубного об'єднання за місцем проживання сприятимуть актуалізації особистісних інтересів підлітків.

Відповідно до предмета, мети та гіпотези визначено **основні завдання дослідження**:

- розкрити й обґрунтувати сутність та особливості процесу соціалізації підлітків в умовах клубного об'єднання за місцем проживання як соціального середовища;
- виявити умови та шляхи оптимального педагогічного впливу на процес соціального становлення особистості підлітка в клубних об'єднаннях;
- науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методик формування особистісних якостей підлітка, що розвиваються у клубному об'єднанні за місцем проживання як соціальному середовищі;

- розробити комплекс навчально-методичних матеріалів для соціально-педагогічного забезпечення діяльності клубних об'єднань за місцем проживання.

Методологічним та теоретичним підґрунтям нашого дослідження стали: філософські положення про активну перетворюючу роль діяльності (Л. М. Коган, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн та інші); основні концептуальні положення щодо розвитку особистості в системі соціально-виховної роботи (О. А. Дубасенюк, М. Ю. Красовицький, О. В. Киричук, Л. В. Рубашевська, Т. І. Сущенко та інші); у психолого-педагогічних концепціях особистості (І. Д. Бех, Л. І. Божович, Л. С. Виготський, В. К. Вілюнас, Г. С. Костюк та інші); соціально-педагогічних концепціях становлення особистості (В. Г. Бочарова, В. Н. Гуров, І. Д. Зверєва, А. Й. Капська, Л. І. Міщик, І. І. Мигович та інші).

З метою вирішення визначених завдань застосовувалась сукупність **методів**:

- теоретичні (аналіз філософської, соціологічної, психологічної та педагогічної літератури, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення) з метою обґрунтування вихідних положень дослідження, виявлення сутнісних особливостей процесу соціалізації підлітків;
- емпіричні (анкетування, інтерв'ювання, ранжування, спостереження, усне опитування, аналіз результатів діяльності, методи статистичної обробки експериментальних даних) з метою визначення розвитку і сформованості особистісних якостей підлітків в соціалізуючому процесі клубного об'єднання за місцем проживання та визначення рівня готовності педагогів до вирішення завдань;
- педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) використовувався з метою перевірки ефективності запропонованої дії структурно-функціональної моделі діяльності клубного об'єднання за місцем проживання та соціально-педагогічних умов становлення особистості;
- прогностичні (моделювання, метод незалежних експертних оцінок) з метою впровадження й апробації розроблених навчально-методичних матеріалів для соціально-педагогічного забезпечення діяльності клубних об'єднань за місцем проживання.

Експериментальна база дослідження. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, клуби за місцем проживання підлітків Печерського та Дніпровського районів м. Києва "Поділля", "Молоді серця", "Юність", загальноосвітні навчально-виховні заклади м. Києва. Всього дослідженням було охоплено 304 підлітки - учасники клубних

об'єднань за місцем проживання, 204 керівники – соціальні педагоги, педагоги-організатори клубів за місцем проживання.

Організація дослідження. Відповідно до поставлених завдань дослідження проводилось в три етапи:

На першому етапі (2001-2002рр.) здійснювався теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури за даною проблемою, збір соціологічних даних, визначалися предмет, об'єкт та мета дослідження, обґрунтовувалася гіпотеза, окреслювалися завдання дослідження, проектувалися методики констатувального та формувального експериментів.

На другому етапі (2002-2003рр.) було розроблено і теоретично обґрунтовано поняття "клубне об'єднання за місцем проживання", визначено його зміст; досліджувався стан означеної проблеми в соціально-педагогічній практиці. Уточнювалися завдання, розроблявся зміст діяльності працівників клубних об'єднань за місцем проживання щодо соціалізації підлітків – учасників клубного об'єднання, проводилася первинна апробація розроблених матеріалів та вносилися корективи у процес дослідження.

На третьому етапі (2003-2004рр.) здійснювалося узагальнення отриманих даних, перевірка та експериментальне впровадження розроблених матеріалів, рекомендацій. Проводилася експертна оцінка ефективності нових методик щодо організації роботи соціальних педагогів, методистів, керівників гуртків та секцій у клубних об'єднаннях за місцем проживання щодо соціалізації підлітків. Здійснювалося порівняння результатів констатувального і формувального експериментів.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в уточненні змісту понять: "соціалізація", "соціальне середовище", "мікросередовище", "клубне об'єднання за місцем проживання", що поглиблюють розуміння процесу соціалізації такої категорії, як підлітки; розкритті специфіки і закономірностей процесу соціалізації підлітків в умовах клубного об'єднання за місцем проживання; теоретичному обґрунтуванні соціально-педагогічних умов соціалізації підлітків у клубних об'єднаннях; доповненні положень соціальної педагогіки щодо соціально-педагогічних умов розвитку мотивації підлітків до участі в діяльності клубного об'єднання за місцем проживання.

Практичне значення дослідження полягає в: упровадженні моделі діяльності соціального педагога у клубному об'єднанні за місцем проживання; науковому обґрунтуванні організаційного та наукового-методичного забезпечення діяльності клубного об'єднання (семінару "Сучасний підліток: що йому потрібно?", програм для працівників клубного об'єднання за місцем проживання: "Програма роботи гуртка спортивної культури у клубах за місцем проживання", "Програма роботи гуртка історії мистецтва та сценічної майстерності");

систематизації та подальшій розробці методик організації соціально-педагогічної роботи у клубному об'єднанні.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій; багатограним аналізом психолого-педагогічних закономірностей становлення та розвитку особистості; застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів, адекватних меті та завданням дослідження; дослідно-експериментальною перевіркою висунутої гіпотези; об'єктивністю показників та критеріїв оцінки результатів експерименту; єдністю кількісного та якісного аналізу експериментальних даних.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення дисертації викладались у доповідях на: міжнародних науково-практичних конференціях: "Психолого-педагогічні проблеми соціальної роботи та професійна підготовка до неї: теорія, практика" (10-11 квітня 2002 року м. Самбір); "Соціальна робота на початку XXI століття: проблеми теорії і практики" (29-31 жовтня 2002 року м. Київ); перших Драгоманівських читаннях (30 вересня - 2 жовтня 2003 року м. Київ); всеукраїнській науково-практичній конференції: "Проблема вищої педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти" (4 грудня 2001 року м. Київ); регіональній науково-практичній конференції для студентів та аспірантів "Соціально-педагогічна робота в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку" (8-9 квітня 2002 року м. Київ); звітній науково-практичній конференції викладачів Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. До 170 – річного ювілею: "Наукові досягнення в навчальний процес" (25-26 січня 2005 року); науково-практичній конференції: "Педагогічна освіта України і національні традиції та європейські інновації" (8 грудня 2005 року м. Київ); щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (1998-2005рр.).

Результати дослідження впроваджені в клубних об'єднаннях за місцем проживання Печерського (довідка №271, від 28.09.2005р.) та Дніпровського (довідка № 53/684 від 24.10.2005р.) районів м. Києва; Київському національному університеті культури і мистецтв (акт № 1510, від 31.10.2005р.).

Публікації. Основний зміст дисертації відображено в 11 працях, у тому числі: 8 статей у фахових виданнях, 1 навчально-методична збірка у співавторстві, 2 програми роботи гуртків (6,1 ум. друк. арк.).

Структура та обсяг дослідження. Основний текст дисертації викладено на 190 сторінках комп'ютерного набору, що включає вступ, два розділи з висновками у кожному з

них, загальні висновки. В дисертації міститься список використаної літератури із 210 найменувань, 9 додатків, 28 таблиць та 5 рисунків на 12 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету, сформульовано завдання, окреслено методи дослідження, розкрито теоретичні та методологічні засади дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, особистий внесок здобувача, наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження у практику, відомості про структуру роботи.

У першому розділі *"Теоретичні основи соціалізації підлітків за місцем проживання"* представлено результати теоретичного аналізу проблеми на основі узагальнення філософського, соціологічного, психолого-педагогічного підходів, аналізуються поняття: "соціалізація особистості", "соціальне середовище"; уточнено і розширено поняття "клубне об'єднання за місцем проживання", запропоновано структурно-функціональну модель його функціонування, представлено аналіз діяльності клубних об'єднань за результатами опитування педагогів та методичку педагогічного оцінювання особистісних якостей підлітків, що сприяють їх успішній соціалізації.

Теоретичним підґрунтям розгляду змісту діяльності клубних об'єднань за місцем проживання стало визначення категорії "соціалізація", її складових і змістовного наповнення. Більшість дослідників розглядає особливості процесу соціалізації через призму суб'єктного підходу, трактуючи особистість як результат і мету соціалізації.

Для визначення етапів і механізмів соціалізації було розглянуто історичний аспект проблеми та узагальнено філософські, соціологічні, психолого-педагогічні підходи до визначення даного поняття (В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, А. Й. Капська, Ч. Кулі, М. П. Лукашевич, Дж. Мід, І. І. Мигович, С. В. Савченко, Н. Смелзер, Г. Тард), що дало нам можливість у комплексі розглянути означене поняття.

Базовим для дослідження стало визначення А.Й. Капської, яка розглядає соціалізацію як процес засвоєння індивідом соціального досвіду, системи соціальних зв'язків та відносин. Це дозволило нам визначити робочий варіант тлумачення поняття соціалізації як процесу і результату засвоєння підлітками соціального досвіду внаслідок системного педагогічного та інтелектуального впливу результатів діяльності соціально-виховних інститутів. Саме тому для організації життєдіяльності підлітків особливо важливого значення набувають різні цілеспрямовано-організовані форми соціалізації, зокрема, клубне об'єднання.

З метою виявлення особливостей соціалізації підлітків було досліджено та теоретично обґрунтовано необхідність врахування вікового аспекту соціалізації. Визначено, що у підлітковому віці набуває актуальності суспільно-корисна, соціально значуща індивідуально-особистісна діяльність. Відповідно до цього формування соціального досвіду підлітків повинно відбуватись завдяки організації спільної соціально-виховної, суспільно-корисної та культурно-дозвіллевої діяльності; індивідуалізація та надання підліткам права вибору найбільш вагомій для них справи, а також координації установок усіх зацікавлених осіб, котрі діють у даному соціальному середовищі.

Розкриття змістового наповнення поняття "соціалізація особистості підлітка" визначило підходи до формування мети, завдань, принципів та розробки структурно-функціональної моделі клубного об'єднання за місцем проживання. Було розглянуто основні елементи структури соціально-виховної діяльності клубного об'єднання за місцем проживання; визначено їх взаємозв'язки, які дозволили стверджувати, що діяльність клубного об'єднання за місцем проживання визначається метою, конкретизується у завданнях та відображається у змісті.

В результаті теоретичних узагальнень визначено виховні цілі клубного об'єднання за місцем проживання, до яких ми відносимо: виховання людини, яка б орієнтувалась на загальнолюдські цінності; має здатність до самовизначення та самореалізації в різних сферах діяльності; бере участь у творчому перетворенні соціальної дійсності.

Відповідно до цілей визначено такі основні завдання клубних об'єднань за місцем проживання: формування базової культури підлітків; створення сприятливих умов для творчої самореалізації підлітків; створення суб'єкт-суб'єктної взаємодії в умовах педагогічної співтворчості; здійснення соціально-педагогічного захисту підлітків; підвищення рівня самостійності підлітків; компенсація дефіциту спілкування у середовищі однолітків; можливість отримання додаткової освіти, відповідно до життєвих планів та інтересів підлітків.

Розробка структурно-функціональної моделі діяльності клубного об'єднання за місцем проживання дозволила уточнити поняття "клубне об'єднання" як сукупність організаційних клубних форм соціально-педагогічної роботи і як зовнішнє вираження узгодженої сумісної творчої діяльності соціальних педагогів та вихованців.

Виявлено, що специфіка соціально-педагогічної діяльності клубних об'єднань за місцем проживання полягає в тому, що вона враховує особливості регіональної, місцевої освітньо-виховної системи з метою організації процесу соціального виховання.

Визначено, що у педагогічній літературі неоднозначно розкрита типологія клубних об'єднань за місцем проживання та відсутня термінологічна єдність щодо визначення поняття "клуб" (О. В. Вакуленко, О. Г. Карпенко, Л. М. Коган, О. А. Кузьменко, М. П. Кузьмінової, Л. Є. Пундик та інші).

На основі структурного підходу Л. М. Когана визначено, що складові клубного об'єднання за місцем проживання виступає інтраваріативний компонент (структура внутрішніх взаємозв'язків) та екстраваріативна (структура зовнішніх взаємозв'язків), які представлені на рис. 1.1.

На основі класифікації клубних об'єднань (за цілями і напрямками діяльності; за масштабами діяльності; за ступенем організаційного оформлення діяльності) виокремлено принципи діяльності клубних об'єднань за місцем проживання (принцип гуманізації; принцип волі вибору; принцип самореалізації; принцип спільності діяльності; принцип інтересу; принцип систематичності і послідовності виховання; принцип виховання в колективі; принцип соціально-педагогічної захищеності) та загальні організаційні ознаки діяльності клубних об'єднань (добровільність; рівні права; гласність і відкритість; розвиток та підтримка ініціатив; співпраця дорослих та підлітків); визначено функції (ціннісно-орієнтаційну; інформаційно-аналітичну; прогностичну; комунікативну).

Рис.1.1 Інтраваріативна й екстроваріативна структура взаємозв'язків клубного об'єднання за місцем проживання

Узагальнення теоретичних даних дозволило визначити, що соціальне середовище є головним джерелом різноманітних виховних впливів і має пріоритетне значення у формуванні особистості підлітка. Запропоновано класифікацію соціальних інститутів, виходячи із системно-територіального підходу (державна виховна система; регіональна виховна система; локальна виховна система).

Визначення мікросередовища як специфічного відображення соціального суспільного середовища, що задає конкретні умови життєдіяльності підлітків, дозволило нам класифікувати мікросередовище підлітків: за видами діяльності; за територіальними ознаками, за ознаками віку та статі.

Було запропоновано структурування чотирьох мікрорайонів, у яких функціонують клубні об'єднання за місцем проживання і розроблено типову модель клубного об'єднання за місцем проживання, що функціонує у межах великого міста (зокрема м. Києва), які представлені на рис. 1.2.

Нами виділено як найбільш типові два змістові напрями діяльності клубних об'єднань за місцем проживання: спортивно-туристичний та художньо-естетичний, що вмотивовано результатами аналізу бюджету вільного часу підлітків та статистикою гуртків таких напрямів.

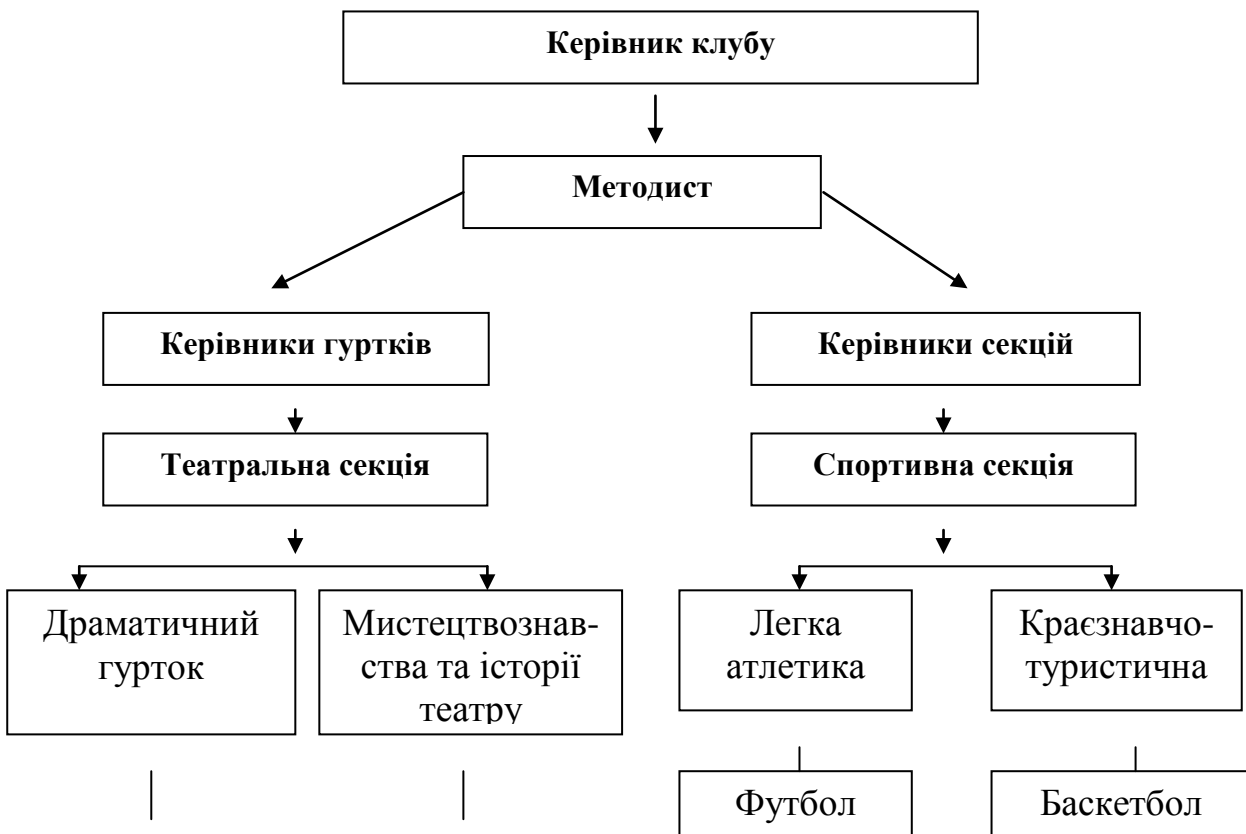

Рис. 1.2. Модель клубного об'єднання за місцем проживання

На етапі констатувального експерименту здійснено аналіз роботи клубних об'єднань і результатів опитування педагогів-організаторів; визначено найбільш помітні негативні прояви функціонування системи соціально-виховної роботи у клубних об'єднаннях, а саме: стандартний набір форм соціально-виховної роботи; помилки на етапі діагностики особистісних якостей підлітків; гіпертрофування словесних форм виховної роботи; сценарний підхід (що йде від педагога) до організації форм соціально-виховної роботи; відсутність системи індивідуалізації соціально-дозвіллевого виховання підлітків; зменшення ролі підлітків у вирішенні завдання організації змістовного дозвілля; формалізм в організації процесу соціально-виховної роботи тощо.

Констатувальний експеримент по вивченню умов успішної соціалізації особистості підлітка в системі клубних об'єднань за місцем проживання був проведений у Печерському та Дніпровському районних центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді м. Києва. Експериментальною роботою було охоплено 54 гуртки мистецько-театрального та спортивно-туристського напрямків. Під час проведення експерименту були використані і трансформовані методики різних авторів щодо організації діяльності підлітків (Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська, С. О. Сисоєва) та педагогічного оцінювання якостей особистості підлітка (за класифікацією І.П. Підласого), що формуються у соціалізуючому процесі клубного у об'єднання за місцем проживання. З цією метою було використано поняття коефіцієнту рівня сформованості якостей особистості підлітка ($K_{я}$).

Провідним методом констатувального експерименту дослідження став метод незалежних експертних оцінок. Ми залучали до оцінювання педагогів-організаторів,

керівників гуртків та секцій клубного об'єднання за місцем проживання. До початку дослідження для експертів був проведений методичний семінар.

Аналіз отриманих експериментальних даних засвідчив, що до показників якостей, які виявились найменш розвиненими у респондентів контрольних та експериментальних груп, відносяться: сміливість, самостійність, ініціативність, цілеспрямованість, наполегливість, працелюбність.

За результатами опитування педагогів-організаторів клубних об'єднань за місцем проживання (104 респондента) визначено, що рівень готовності педагогічних кадрів клубних об'єднань за місцем проживання до вирішення завдань формування та розвитку особистості є недостатнім. Виявлено, що лише 15% респондентів відповіли позитивно на питання про наявність мети соціально-виховної роботи; з формами і методами діяльності щодо соціалізації особистості підлітків у клубному об'єднанні за місцем проживання були ознайомлені 10% їх працівників; використовували їх систематично 6,7%, час від часу 30%, не застосовували зовсім 63,3% респондентів. З'ясовано, що 46,6% соціальних педагогів не змогли назвати, які саме якості сприяють успішній соціалізації особистості підлітка.

Констатувальний експеримент дозволив здійснити аналіз різноманітних організаційних форм виховної роботи у клубних об'єднаннях за місцем проживання. З'ясовано, що особливі ускладнення у педагогів-організаторів викликає управління процесом розвитку якостей особистості підлітка в системі клубних об'єднань за місцем проживання. Проведено оцінку роботи соціальних педагогів за такими параметрами: удосконалення наявного соціально-педагогічного досвіду; оволодіння формами та методиками оцінювання рівня сформованості якостей особистості підлітка. Виявлено, що дані параметри постійно проявляються у соціально-виховній діяльності педагогів-організаторів від 7% до 28% (залежно від конкретної форми діяльності клубного об'єднання за місцем проживання), і майже не проявляються у соціально-виховній роботі педагогів-організаторів різних гуртків (24-52%). Дослідження показало, що найбільші труднощі зустрічаються у застосуванні активних форм розвитку якостей особистості підлітка (52%); а також у процесі оцінювання рівня сформованості якостей особистості підлітків (48%).

Результати констатувального експерименту дозволили засвідчити, що діяльність соціальних педагогів та педагогів-організаторів не завжди відповідає вимогам оптимальної організації соціально-виховного процесу, спрямованого на формування та розвиток особистості підлітка.

У другому розділі – *"Технологічне забезпечення соціалізації підлітків у клубних об'єднаннях за місцем проживання"* - висвітлено методичні засади дослідження,

представлено обґрунтування побудови формувального експерименту та дано огляд методики оцінювання та формування соціально-педагогічних знань працівників клубних об'єднань за місцем проживання; визначено оптимальні умови використання різних методик у процесі соціалізації підлітка в середовищі клубного об'єднання за місцем проживання; аналізуються кількісні та якісні результати апробації запропонованих методик в соціально-педагогічній діяльності.

Метою першого етапу формувального експерименту стала практична перевірка ефективності педагогічних умов формування якостей особистості підлітків в соціалізуючому процесі завдяки оволодінню соціально-педагогічними знаннями педагогами-організаторами клубних об'єднань за місцем проживання. Експериментальна робота була спрямована на розв'язання таких завдань: перевірка ефективності методик формування соціально-педагогічних знань із соціалізації підлітків; формування навичок організації змістовного дозвілля у соціальних педагогів; створення ситуацій, в яких педагоги-організатори та працівники клубного об'єднання за місцем проживання виявляють потребу у застосуванні набутих знань та передачі набутого досвіду роботи щодо організації змістовного дозвілля підліткам; перевірка динаміки зростання показників сформованості соціально-педагогічних знань (інформаційного, репродуктивного, діяльнісного компонентів) працівників клубних об'єднань за місцем проживання; встановлення взаємозалежностей між рівнями сформованості кожного досліджуваного компонента.

Інтерв'ювання соціальних педагогів та педагогів-організаторів клубних об'єднань за місцем проживання м. Києва (122 респонденти), анкетування з метою виявлення дозвіллевих інтересів і потреб підлітків, включене спостереження за діяльністю учасників клубу за місцем проживання, що проводилось в клубних об'єднаннях за місцем проживання двох типів районів (Печерському та Дніпровському) м. Києва, показали, що аудиторія клубних об'єднань за місцем проживання варіативна за структурою (віковими, статевими показниками та соціальним статусом), а виявлені розходження, певною мірою, пов'язані з типами мікрорайонів.

Критеріями сформованості інформаційного компонента виступив рівень знань педагогів-організаторів, керівників секцій та гуртків про соціалізацію особистості через дозвілlevу сферу; критеріями сформованості репродуктивного компонента визначено: позитивне ставлення до знань, задоволення від характеру роботи, адекватність самооцінки; критеріями оцінки діяльнісного компонента виступали: бажання поліпшити соціальне середовище, сам процес і результат діяльності, самостійність, здатність долати труднощі.

З метою дослідження визначених компонентів застосовувалось традиційна градація рівнів сформованості (високий, середній та низький). Для експертної оцінки та самооцінки сформованості компонентів було присвоєно оцінку, що відповідає трьом рівням: 2 бали – високому, 1 бал – середньому, 0 – низькому рівням.

Проведений зріз рівня сформованості інформаційного компонента соціалізації особистості підлітка у клубному об'єднанні за місцем проживання показав низький рівень знань наявних у 63,2% (129 осіб) респондентів. 26% опитуваних (53 особи) показали середній рівень сформованості знань. Лише 10,8% (22 особи) опитуваних показали високий рівень сформованості інформаційного компонента. Проведене дослідження дозволило виявити протиріччя між наявним і необхідним рівнем сформованості знань працівників клубного об'єднання за місцем проживання про процес соціалізації особистості підлітка в умовах клубного об'єднання за місцем проживання.

Наступний етап експерименту був спрямований на виявлення рівня сформованості репродуктивного компонента. З метою прояву знань педагогами-організаторами клубного об'єднання за місцем проживання їм пропонувалися завдання, працюючи над якими вони мали змогу провести розроблені ними форми роботи, реалізувати авторські сценарії, провести рольові ігри різного типу. Визначено, що більшість респондентів - 161 особа (78,9%) не справилися з поставленими завданнями.

З метою з'ясування рівня сформованості діяльнісного компонента було використано прийом моделювання ситуацій. При виконанні такого роду завдання лише 8,8% респондентів справилися з ним на високому рівні. В інших видах діяльності педагоги мали репродуктивний характер і їм необхідна була допомога консультанта – 25% (51 особа). Виявилось, що 66,2% осіб (135 респондентів) недосконало володіють технологічними вміннями методиста, потребують значної допомоги спеціаліста.

Проведена експертна оцінка сформованості соціально-педагогічних знань працівників клубного об'єднання за місцем проживання і її результати були зіставлені з результатами анкетування, спостереження та дій у змодельованих ситуаціях, що дозволило довести необхідність розробки нових методик використання клубних форм діяльності щодо соціалізації підлітків за місцем проживання.

Показником ефективності експериментальної роботи визначено зміни у виборі педагогами-організаторами клубного об'єднання за місцем проживання напрямів та форм організації змістовного дозвілля підлітків за місцем проживання. До таких форм ми віднесли індивідуальні (бесіди, мобільні консультпункти, профілактичні куточки); групові (літературні вечори, театралізовані диспути, тренінгові програми, інтерактивні конкурси);

масові (вуличні свята, фестивалі дитячої творчості, акції соціально-педагогічного спрямування, тематичні дні та тижні) тощо.

Проведене повторне опитування дозволило з'ясувати рівень задоволення підлітками своєю діяльністю у спеціально організованих заходах клубного об'єднання за місцем проживання. Під час аналізу відповідей ми виявили високий відсоток тих, хто бажає брати участь у соціально-зорієнтованих заходах: акціях "Привітання ветеранів війни", "Допоможи дітям-інвалідам", що не виходять з дому, "Ти – учасник благоустрою мікрорайону", а також у пізнавальних формах роботи (конкурсах знавців, інтерактивних іграх: "Брейн-ринг", "Що? Де? Коли?", "Найрозумніший" тощо.

Формувальний експеримент дозволив виявити ефективні соціально-педагогічні умови організації змістовного дозвілля підлітків в клубних об'єднаннях за місцем проживання: дотримання основних вимог технологізації процесу соціалізації підлітків; врахування рівня сформованості соціально-педагогічних знань працівників клубного об'єднання за місцем проживання; спрямування діяльності працівників клубного об'єднання за місцем проживання на створення умов для задоволення потреб та інтересів підлітків в процесі організації змістовного дозвілля за місцем проживання; формування у працівників клубного об'єднання за місцем проживання потреб і навичок передачі набутого соціально-педагогічного досвіду підліткам; залучення підлітків до змістовного дозвілля у клубному об'єднанні за місцем проживання в якості суб'єктів діяльності.

Аналіз матеріалів експерименту дозволив визначити, що традиційні методи виховання особистості підлітка в умовах клубного об'єднання за місцем проживання реалізуються за допомогою ряду таких прийомів: стимулювання участі у формах клубної роботи та спілкування з однолітками; залучення друзів, батьків до діяльності клубних об'єднань за місцем проживання через рекламу виховних заходів; залучення підлітків до співпраці на засадах самоврядування; посилення мотивації участі у клубних формах роботи шляхом підвищення самооцінки підлітків.

У процесі реалізації програми учасники виконували низку завдань такого типу: складання орієнтованого плану проведення вуличних свят; тематичного дня; профілактичної бесіди; розробка проекту проведення акцій тощо.

На завершальному етапі експериментальної роботи здійснено актуалізацію у працівників клубного об'єднання за місцем проживання набутих знань та надання можливості їх реалізації у нестандартних умовах. У процесі проведення семінару учасники експериментальних груп продемонстрували розуміння ними запропонованих завдань, неординарність у підході до їх вирішення, відсутність бар'єру у спілкуванні при підготовці та

самостійному проведенні заходів і, як наслідок, комфортне самопочуття і адекватну самооцінку.

Після завершення експериментальної роботи була проведена обробка всіх результатів дослідження; визначено рівні сформованості соціально-педагогічних знань щодо соціалізації особистості підлітків через змістовне дозвілля у клубному об'єднанні за місцем проживання в єдності та взаємозалежності інформаційного, репродуктивного та діяльнісного компонентів, динаміку яких представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка сформованості
соціально-педагогічних знань педагогів

Рівні сформованості	КОНТРОЛЬНА ГРУПА				ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ГРУПА			
	На початку експерименту		По завершенню експерименту		На початку експерименту		По завершенню експерименту	
	Кількість учасників	%	Кількість учасників	%	Кількість учасників	%	Кількість учасників	%
Високий	3	6,5	4	8,6	2	3,8	22	41,5
Середній	15	32,6	23	50,1	14	26,4	19	35,7
Низький	28	60,9	19	41,3	37	69,8	12	22,8
Усього	46	100	46	100	53	100	53	100

Дані таблиці засвідчують динаміку сформованості соціально-педагогічних знань на основі застосування наших методик: з 6,5% до 8,6% (К.гр.1) та з 3,8% до 41,5% (Е.гр. 2); майже не залишилось нікого із учасників експерименту, в яких рівень виявлення знань був низьким.

Аналіз результатів експериментального дослідження дає підстави говорити про ефективність запропонованої методики по формуванню якостей особистості, що сприяють успішній соціалізації особистості підлітка у клубних об'єднаннях за місцем проживання.

Визначено, що соціально-виховна роль клубного об'єднання за місцем проживання в педагогізації мікросередовища підлітка може бути провідною, а процес соціалізації

особистості підлітка в цій системі набуває помітної ефективності, якщо змістове наповнення і форми організації клубної діяльності створюють сприятливі для цього соціально-педагогічні умови.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукових завдань дослідження особливостей соціалізації підлітків у позанавчальній діяльності, що виявляється в теоретичному обґрунтуванні соціально-педагогічних умов соціального становлення підлітків у клубних об'єднаннях за місцем проживання та розробці організаційно-методичного забезпечення їх діяльності. Результати теоретичного й експериментального дослідження підтвердили гіпотезу, на якій вони ґрунтуються, засвідчили вирішення поставлених завдань і дали підстави для таких висновків.

1. Аналіз та узагальнення сучасних наукових підходів до визначення проблеми соціалізації особистості дозволили здійснити спробу розглянути проблему соціалізації підлітків в клубних об'єднаннях за місцем проживання через призму їх активного включення в структуру соціально-педагогічного середовища, де розгортається їх діяльність за інтересами. Ми розглядаємо соціалізацію як процес і як результат засвоєння підлітками соціального досвіду як наслідок системного педагогічного та інтелектуального впливу діяльності навчальних та соціально-виховних інститутів. До особливостей процесу соціалізації підлітка в умовах клубного об'єднання за місцем проживання слід віднести: надання підліткам права вибору найбільш вагової для них справи; розширення спектру видів діяльності як основи для оволодіння підлітками життєво важливих знань, умінь та навичок; виконання підлітком стійких соціальних функцій представника тієї чи іншої організації, асоціації, гуртка тощо; стимулювання процесу їх самовизначення та самореалізації.

2. Під час проведення дослідження визначено соціально-педагогічні умови забезпечення соціалізації підлітків в клубних об'єднаннях за місцем проживання, серед яких можна назвати: наявність у соціальних педагогів, працівників клубного об'єднання за місцем проживання компонентів соціально-педагогічних знань з проблем організації змістовного дозвілля (інформаційного, репродуктивного, діяльнісного); формування і прояв у соціальних педагогів потреби щодо передачі знань з організації змістовного дозвілля підлітків; залучення підлітків до соціально значущих змістовних дій; виявлення шляхів оптимального педагогічного впливу на процес соціального становлення особистості підлітка в умовах клубного об'єднання, що дозволило обґрунтувати ідею взаємодії всіх виховуючих

інфраструктур, здатних забезпечити розвиток особистості у мікросоціумі з усвідомленням власного місця в ньому; взаємодію кожного індивіда у формальних і неформальних групах та об'єднаннях, а також різнопланову, повноцінну реалізацію особистісного потенціалу кожного з них шляхом включення в цілеспрямовану діяльність різних соціально-виховних інституцій.

3. З метою вирішення окреслених завдань було розроблено методики формування якостей особистості підлітків, що формуються у соціалізуючому процесі у клубному об'єднанні за місцем проживання: наполегливість, дисциплінованість, відповідальність, працелюбність, самостійність, вимогливість, ініціативність, винахідливість, обов'язковість, самокритичність. Встановлена динаміка сформованості соціально-педагогічних знань по соціалізації підлітків і переходу учасників експериментальної групи на високий та середній рівень (відповідно: на початок експерименту 26,4%, 35,9% та по завершенню 3,8%, 41,5%), у контрольних групах (відповідно 32,6%, 50,1% та 6,5%, 8,6%). Аналіз результатів педагогічного оцінювання став основою для планування і корекції дій соціального педагога та педагога-організатора: здійснення вмотивованого комплектування різнопрофільних гуртків, секцій, створення різноманітних підліткових груп та об'єднань з метою індивідуалізації соціально-виховного процесу, більш вдалого проектування організаційних форм роботи клубного об'єднання.

Впровадження у практику різних форм дозвілля сприяло виявленню принципових положень щодо організації змістовного дозвілля підлітків за місцем проживання: застосування диференційованого підходу до організації внутрішньо-клубних форм роботи включення підлітків у соціалізуючий процес; використання імпровізаційних методик як ефективного засобу активізації участі підлітків у змістовному дозвіллі; використання комбінаторного і варіаційного методів проектування роботи клубного об'єднання за місцем проживання з метою індивідуалізації роботи як дієвого засобу впливу на особистість.

4. Розроблений нами експериментальний комплекс навчально-методичних матеріалів по забезпеченню соціально-педагогічної діяльності клубних об'єднань за місцем проживання базується на науковому обґрунтуванні, розробці та впровадженні факультативу-семінару "Сучасний підліток: що йому потрібно?", програм для працівників клубного об'єднання за місцем проживання: "Програма роботи гуртка спортивної культури у клубах за місцем проживання", "Програма роботи гуртка історії мистецтва та сценічної майстерності". Їх впровадження спонукало до розробки і проведення курсів для майбутніх соціальних педагогів: "Технології соціально педагогічної діяльності за місцем проживання", "Соціально-виховна робота у сфері дозвілля".

Моделювання соціально-педагогічних ситуацій, використання ділових ігор та захист авторських проектів сприяли актуалізації у працівників клубного об'єднання за місцем проживання набутих знань та їх продуктивного використання у практиці.

Доведено, що процес соціалізації підлітків в системі клубних об'єднань за місцем проживання набуває позитивної динаміки за умов, що змістовне наповнення та організаційні форми діяльності клубного об'єднання сприятимуть актуалізації особистісних інтересів підлітків у всіх проявах особистісної соціалізації.

Отже, результати дослідно-експериментальної роботи підтверджують гіпотезу нашого дослідження та ефективність запропонованих теорій і методик вирішення проблем соціалізації підлітків в умовах діяльності клубів за місцем проживання.

Проведене дослідження засвідчило необхідність подальшої розробки проблеми за такими основними напрямками: виявлення ефективних технологій формування соціокультурного середовища підлітків, їх батьків та друзів (через організацію просвітньої та соціально-виховної роботи); розробку та впровадження методик організації дозвілля у соціально-виховній системі на рівні міста; здійснення порівняльного соціально-педагогічного аналізу системи соціалізації підлітків у зарубіжній соціальній педагогіці; виявлення закономірностей формування особистості підлітків в громадських організаціях тощо.

Основний зміст дисертаційного дослідження відображено у таких публікаціях:

1. Малков Д.Ю. Діяльність клубів за інтересами – важливий чинник соціального виховання підлітків // Соціалізація особистості: Зб. наук. праць. – К.: "Логос", 2000. Випуск 2. – С. 27-34.
2. Малков Д.Ю. Клубні об'єднання за місцем проживання в сучасних соціально-економічних умовах // Соціалізація особистості: Зб. наук. праць. Том XIII. – К.: Логос, 2001. – С. 55-62.
3. Малков Д.Ю. Сутність та специфіка дозвілєвої діяльності // Соціалізація особистості: Зб. наук. праць / За ред. проф. А. Й. Капської. Том XVII.– К.: "Логос", 2002. Випуск 1. – С.75-83
4. Малков Д.Ю. Соціально-педагогічні детермінанти діяльності клубу за місцем проживання // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. Наук.-метод. журнал № 3 (8), 2004. липень-вересень. – С.25-31.
5. Малков Д.Ю. Вивчення соціалізуючого впливу клубів за місцем проживання як виховного середовища // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 11.

Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. - № 1 (23). – С.122-128

6. Малков Д.Ю. Особливості розвитку особистісних якостей підлітків, що формуються в соціалізуючому процесі в клубах за місцем проживання. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – Серія 5. Педагогічні науки. Реалізація та перспективи. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – С. 103-115.

7. Малков Д.Ю. Соціально-педагогічні умови забезпечення соціалізації підлітків у клубних об'єднаннях за місцем проживання. Наукові записки: Зб. наук. статей НПУ імені М.П. Драгоманова / Укл. П.В.Дмитренко, Л.Л.Макаренко. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Випуск LIX (59). - С. 103-110.

8. Малков Д.Ю. Особливості розвитку особистісних якостей підлітків в клубних формах за місцем проживання // Соціалізація особистості: Зб. наук. праць. За заг. ред. проф. А.Й. Капської. Том XXIV. – К.: “Логос”, 2005. – 203с. - С.37-47.

9. Малков Д.Ю. Програма роботи гуртка спортивної культури у клубах за місцем проживання (для дітей та молоді). Навчально-методичні матеріали. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2001. – 20с.

10. Малков Д.Ю. Програма роботи гуртка історії мистецтва та сценічної майстерності (для дітей та молоді) Навчально-методичні матеріали. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2000. – 20с.

11. Малков Д.Ю., Шендеровський К.С. Діяльність клубів за місцем проживання дітей та молоді в системі ЦССМ м. Києва: Навчально-методична збірка. – К., 2002. – 62с. – (Автором розроблено принципи діяльності клубних об'єднань, розглянуто структурно функціональний підхід до діяльності клубів за місцем проживання).

Малков Д.Ю. Соціалізація підлітків в клубних об'єднаннях за місцем проживання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2005.

Дисертацію присвячено проблемі соціалізації підлітків в клубних об'єднаннях за місцем проживання, які розглядаються як соціальне мікросередовище, що сприяє успішній соціалізації підлітків. Здійснено теоретичний аналіз психолого-педагогічних, соціально-педагогічних концепцій стосовно проблеми соціалізації підлітків: окреслено основні функції клубного об'єднання за місцем проживання і розкрито їх зміст; визначено педагогічні

принципи соціально-виховного процесу в умовах клубного об'єднання, його динаміку, зміст і форми.

Визначено шляхи і умови підвищення ефективності соціально-педагогічного впливу на формування особистісних якостей підлітків що сприяють успішній соціалізації. Розкрито особливості клубного об'єднання за місцем проживання як соціально-педагогічного середовища; виявленні умови та механізми, що сприяють підвищенню рівня соціалізації підлітків в клубних об'єднаннях за місцем проживання. Розроблено методіку формування соціально-педагогічних знань керівників клубних об'єднань та комплекс навчально-методичних матеріалів для соціально-педагогічного забезпечення діяльності клубних об'єднань за місцем проживання.

Ключові слова: соціалізація, соціальне середовище, клубне об'єднання за місцем проживання, особистісні якості.

Малков Д.Ю. Социализация подростков в клубных объединениях по месту жительства. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.05 – социальная педагогика. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2005.

Диссертация посвящена проблеме социализации подростков в клубных объединениях по месту жительства. Клубные объединения рассматриваются как социальная микросреда, которая способствует успешной социализации подростков. Осуществлено теоретический анализ психолого-педагогических, социально-педагогических концепций проблемы социализации подростков; определены основные функции клубного объединения по месту жительства и раскрыто содержание их деятельности; обоснованы педагогические принципы социально-воспитательного процесса в условиях клубного объединения, особенности динамики его содержания и форм. Приведен анализ бюджета свободного времени подростков и на его основе определены, как наиболее желаемые, два содержательных направления деятельности клубных объединений по месту жительства: спортивно-туристическое и художественно-эстетическое. Предложен анализ работы клубных объединений по месту жительства и результатов опросов педагогов-организаторов; определены наиболее заметные негативные проявления функционирования системы социально-воспитательной работы в клубных объединениях.

Рассмотрена методика педагогической оценки формирования отдельных качеств личности подростка, которые успешно развиваются в социализирующем процессе клубного объединения. Определены пути и условия повышения эффективности социально-

педагогического влияния на формирование тех личностных качеств подростков, которые способствуют их успешной социализации. Разработанные рекомендации предложены в качестве ориентира для планирования и коррекции действий социальных педагогов и педагогов-организаторов подростковых клубов, обоснованной комплектации кружков, профильных секций, создания и организации работы разнообразных объединений по интересам, с целью индивидуализации социально-воспитательного процесса. Раскрыты особенности клубного объединения как социально-педагогической микросреды; определены условия и механизмы, которые способствуют повышению уровня социализации подростков. Разработана и апробирована методика формирования социально-педагогических знаний у руководителей клубных объединений; представлен обзор методики оценивания и формирования системы специальных знаний работников клубных объединений по месту жительства; формирования навыков организации содержательного досуга подростков путем включения их в разнообразные организационные формы клубной деятельности. Определены оптимальные возможности использования особенностей процесса социализации подростков в условиях клубного объединения по месту жительства; приведен анализ количественных и качественных результатов апробации предложенных методик в практику социально-педагогической деятельности. Разработаны рекомендации по внедрению комплекса учебно-методических материалов для социально-педагогического обеспечения деятельности клубного объединения по месту жительства.

Ключевые слова: социализация, социальная среда, клубное объединение по месту жительства, личностные качества.

Malkov D. Teenager socializing in united social clubs located in the corresponding residential areas: – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in pedagogical science, speciality 13.00.05 – social pedagogy. – The Dragomanov National Teacher's Training University, Kyiv, 2005

This dissertation is concerned with the research into socializing problems of teenagers in united social clubs located in the corresponding residential areas and which are regarded as micro environment contributing to successful teenager socializing. Theoretical analysis of psychological and pedagogical, social and pedagogical conceptions on the teenager socializing problem have been carried out. The thesis focuses on the main functions and content of a united social club within the local area, pedagogical principles of social educational process in united clubs, its dynamics, content and forms.

The ways and conditions of effective social and pedagogical influence shaping teenager's personality and contributing to their successful socializing have been determined. The peculiarities of the united social clubs as forms of social and pedagogical environment located in the corresponding residential areas have been discovered. The conditions and mechanisms promoting the level of teenagers' socializing in the united social clubs within certain district are highlighted. The dissertation presents methods to form social and pedagogical knowledge of social club supervisors as well as a complex of teaching and methodical materials to provide the activity of the united social clubs located in the corresponding residential areas.

Key words: socializing, social environment, united social clubs located in the corresponding residential areas, personality.